

ТАРЫХ

2012-2013-окуу жылдарында Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүчү мектептерде Кыргызстандын жана Дүйнөнүн тарыхын окутуу негизинен Кыргыз Республикасында мектептик тарыхый билим берүү боюнча мамлекеттик стандартка негизделет (*Кыргыз Республикасынын мектептеринде предметтик билим берүүнүн мамлекеттик стандарттары*. Бишкек. “Билим куту”. 2006. 249-270 бб).

2012-2013-окуу жылында тарых предмети: Кыргызстан тарыхы жана Дүйнөлүк тарыхка бөлүнүп, эки курс катары окутулат. Класстык журналдарга, сабактын жадыбалына, бүтүрүү атестаттарына эки башка жазылат. Тарых боюнча Мамлекеттик экзамендерде Кыргызстан тарыхы гана негиз болуп алынышы керек.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2012-жылдын, 23-мартындагы № 202 “Кыргыз Республикасындагы жалпы билим берүүчү уюмдарда мектептик окуу жүктөмүн этап-этабы менен кыскартуу тууралуу” токтомуна ылайык, 2012-2013-окуу жылдарында базистик окуу планына айрым өзгөртүүлөр киргизилди. Ага ылайык кыргыз жана орус тилдүү 5-класстарда Кыргызстан тарыхы 1 саатка; орус тилдүү 10-11-класстарда Дүйнөлүк тарых 1 саатка кыскартылды. Бул боюнча методикалык сунуштар өзүнчө тиркеме катары берилет.

Жалпы билим берүүчү мектептердеги тарыхты окутууда курстун түзүлүшү, окуу жүктөмүнүн көлөмү, колдонулуучу окуу китептер жана кошумча окуу куралдар боюнча маалыматтар:

Классы, сааты	Окуу китептери	Кошумча окуу куралдары
<p>5-класс. <i>Кыргызстан тарыхы боюнча аңгемелер</i> Жумасына 1 саат Жалпы: 34 саат</p>	<p>Кыргызстан тарыхы боюнча аңгемелер. Мырзакматова. А.С., ж.б. Б.; 2008. Кыргызстан тарыхы боюнча аңгемелер. Доталиев А.Б.;2009</p>	<p>Кыргызстан тарыхын окутуунун методикасы. Козубаева Б.У. Б.; 2011</p>
<p>6-класс <i>Кыргыздардын жана Кыргызстандын тарыхы</i> (Эзелки замандан тартып б.з.ч. IX к. баш чейин). Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат <i>Байыркы дүйнө тарыхы</i> Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат</p>	<p>Кыргыздардын жана Кыргызстандын тарыхы. 6-класс. Чоротегин. Т.К., ж.б. Б.; 2008. Байыркы дүйнө тарыхы. Чоротегин. Т.К., ж.б. Б.; 2007.</p>	<p>11-класстын Кыргызстан тарыхы боюнча окуу-методикалык колдонмо. Курманалиев К.А. I-II-бөлүк. (слайддар менен) Б.; 2012</p>
<p>7-класс <i>Кыргыздардын жана Кыргызстандын тарыхы</i> (IX – XVIII кк.) Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат <i>Орто кылымдар тарыхы</i> Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат</p>	<p>Кыргызстан тарыхы. 7-класс. Чоротегин. Т.К., ж.б. Б.;2008. Орто кылымдар тарыхы. Осмонов Ө.Ж. ж.б. Б.;2007</p>	<p>5-класстын Кыргызстан тарыхы боюнча методикалык колдонмо. Доталиев А.К. Б.; 2009</p>
<p>8-класс <i>Кыргызстан тарыхы</i> XIX кылым Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат</p>	<p>Кыргызстан тарыхы. 8-класс. Өмүрбеков Т.Н., ж.б. Б.; 2008.</p>	<p>Кыргызстан тарыхы</p>

Жаңы тарых Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат	Жаңы тарых. Доталиев А.К., ж.б. Б.;2007	боюнча колдонмо дептер. 5-11-класстар үчүн. Доталиев А.К. Дүйнөлүк тарых боюнча колдонмо дептер. 6-11-класстар үчүн. Козубаева Б.У.
9-класс Кыргызстан тарыхы XX-XXI кылым Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат Соңку жаңы тарых Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат	Кыргызстан тарыхы. Иманкулов М.К. Б.; 2006 Соңку жаңы тарых. Өмүрзакова Т. Б.; 2007	
10-тарых Кыргыздардын жана Кыргызстандын тарыхы (байыркы доордон тартып XIX к. ортосуна чейин). Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат Дүйнө тарыхы (байыркы доордон тартып XIX к. ортосуна чейин). Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат	Кыргызстан тарыхы: урунттуу учурлар. Осмонов Ө.Ж., ж.б. Б.; 2007. Дүйнө тарыхы: урунттуу учурлар. Осмонов Ө.Ж., ж.б. Б.; 2008	
11-класс Кыргызстандын тарыхы (XIX к. ортосунан биздин күндөргө чейин). Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат Дүйнө тарыхы (XIX к. ортосунан биздин күндөргө чейин). Жумасына 1 с., жалпы: 34 саат	Кыргызстан тарыхы: урунттуу учурлар. Осмонов Ө.Ж., ж.б. Б.; 2008. Дүйнө тарыхы: урунттуу учурлар. Элебесова А.Б., ж.б. Б.; 2007	

Тарыхтын жалпы орто билим берүүчү мектептердеги окуу предмети катары максаты, биринчи кезекте, окуучулардын адамзаттын тарыхый жолу, анын социалдык, руханий, нравалык тажрыйбасы тууралуу билимдердин негиздерине ээ болушуна шарт түзүү, тарыхый доор тууралуу конкреттүү-тарыхый элестөөлөрдү, окуучуларды практикалык милдеттерди чечүүнүн методдорун, тарыхый булактар менен иштөөнүн ыктарын калыптандыруу. Бүгүнкү күндүн койгон талабы боюнча мектеп, билим берүү тармагы компетенттүү инсанды даярдап чыгуу милдетин алууда.

Тарыхый компетенттүүлүктө эмне талап кылынат?

1. *Маалыматтуулук.* Окуучунун кандайдыр маалыматы болсо ал өзүнө суроо бере баштайт: Бул маалымат мен билген башка маалыматтардан эмнеси менен өзгөчө? Суроо берүү менен окуучунун мээси өзүнө кызыктуу сезилген, угулган маалыматты эстеп калат. Мээнин иштей башташы, бул окуп-үйрөнүүгө жасалган биринчи кадам.

2. *Окуп-үйрөнүү.* Бул окутуу процессиндеги эң маанилүү этап. Окуп-үйрөнүү окуучунун ой-жүгүртүүсүн калыптандырып, суроолорду пайда кылат. Суроолордун пайда болуусу жаңы идеялардын, жаңы көз караштардын жаралышына, өзү үчүн ачылыштарды жасоого, жолдоштору менен өз таасирлерин, ойлорун бөлүшүүгө алып келет.

3. *Маалымат жыйноо.* Сабактагы маалымат же көз караш менен эле чектелип калбастан окуучу экскурсия, китепкана, интернет булактары ж.б. изилдөө аркылуу кошумча маалыматтарды жыйноого аракет кылат. Анткени тарыхта окуялар, фактылар боюнча туура жооптор, көз караштар көп. Акылдуу жана билимдүү инсан катары өзүнүн альтернативалык көз карашын, теориясын, идеясын сунуш кылуу менен окуучу өз алдынча чечим кабыл алууга, ой-жүгүртүүсүн калыптандырууга көнүгөт.

4. *Иш аракет.* Акырында алынган маалыматты окуп-үйрөнүү менен кошумча маалыматты жыйнаган окуучу иш-аракетке өтөт. Иш аракет – бул окуучунун өзүнүн изилдөөсүнөн, ой-жүгүртүүсүнөн келип чыккан жаңы максаттуу натыйжаны ачыкка чыгаруу, т.а. презентациялоо.

Ошондой эле окуучулар:

- Атактуу адамдардын жана тарыхый инсандардын ысымдарын эле эмес, алардын сүрөттөрүн да көрүүсү, коомдогу тарыхты түзгөн, катышкан адамдардын: таасирдүү жана жөнөкөй, аялдар жана балдар жөнүндө аңгемелерди угуусу; Окуялар жөнүндө жөн эле маалыматка ээ болбостон, андагы маселелерди көрө билүүсү; Жерлердин аттарын жана даталарды жөн эле жаттап албастан, ошол жердеги, ошол мезгилдеги адамдардын иш-аракети табигый чөйрө жана социалдык себептерден келип чыккандыгын түшүнүүсү; Өткөндүн жана келечектин байланышын, тарыхта болуп өткөн окуялар, алардын кандайча чечилгендигин жана ошол эле маселелер биздин да турмушубузда боло тургандыгын аңдап-билүүсү маанилүү. Албетте бул жерде критикалык көз караштардын калыптанып калбоосу үчүн мугалимдин нейтралдуу багыт берүүсү маанилүү.

Демек, тарыхтын жалпы максаты, окуучуларга:

- ✓ башкалардын жакшы сапаттарын өздөштүрүүгө;
- ✓ глобалдык маалыматтарга ээ инсанга айланууга;
- ✓ коомчулуктун иштерине активдүү катышкан жана салым кошкон жарандык милдетин аткарууга жардам берүү болуп саналат.

Август кеңешмелеринде каралуучу тематикалык сунуштар:

«Культурологиялык-компетентүүлүк өнүгтүн негизинде тарыхый билим берүүнүн мазмунун оптималдаштыруу» (Окуу жүктөмдөрү кыскартылган шарттарда тарыхый билим берүүнүн мазмунун талкуулоо, методикалык сунуштарды берүү)

«Компетенциялардын системасы тарыхый-коом таануучулук предметтериндеги сапаттуу билим берүүнү башкаруунун каражаты катары» (Интерактивдүү методдорду колдонуу боюнча методикалык сунуштар, пикир алышуулар)

«Тарых сабагында культурологиялык-компетентүүлүк мамиленин негизинде ой жүгүртүү ишмердигин өнүктүрүү боюнча системалуу иштерди уюштуруу» (Сабакты уюштуруу, максат, милдеттердин коюлушу, окуу китептеринин мазмунун оптималдаштыруу боюнча маселелер каралат)

ИСТОРИЯ

В 2012-2013 учебном году преподавание истории Кыргызстана и всемирной истории в общеобразовательной школе осуществляется по Государственному образовательному стандарту школьного образования Кыргызской Республики (По постановлению Правительства Кыргызской Республики № 554 от 23 07 2004 г., и разработанный по приказу МОиН Кыргызской Республики №251/1 от 18 05 2005г), то есть без каких-либо принципиальных изменений.

В 2012-2013 учебном году предмет история изучается в двух курсах: Всемирная история и история Кыргызстана, и в классных журналах, расписаниях занятий, аттестатах необходимо указывать название курсов отдельно. Основой государственной итоговой аттестации выпускников общеобразовательных организаций, должно приниматься история Кыргызстана.

Нормативно-правовое обеспечение и материалы для подготовки учащихся к государственному экзамену в каждый учебный год разрабатывается научными

сотрудниками лаборатории историко-обществоведческих и эстетических предметов Кыргызской академии образования.

В соответствии с постановлением Правительства Кыргызской Республики от 23 марта 2012 года № 202 “О поэтапном сокращении школьной учебной нагрузки в общеобразовательных организациях Кыргызской Республики” внесены некоторые изменения в базисный учебный план на 2012-2013 учебный год. В соответствии с учебным планом утвержденной по приказу МОиН Кыргызской Республики, на изучение курса история Кыргызстана отводится 1 час в неделю, на изучение курса Всемирная история отводится 1 час в неделю.

В соответствии с государственным компонентом базисного учебного плана начальной, основной, старшей ступеней среднего общего образования в государственном образовательном стандарте устанавливается максимальный объем учебной нагрузки по истории 442 часа в год.

Базисный объем учебной нагрузки по истории в начальной ступени основной (девятилетней) школе (5 класс) составляет:

5 класс. Пропедевтический курс истории Кыргызстана, (34 ч. в год);

В основной ступени основной (девятилетней) школы (6-9 классы) составляют:

6 класс. История Древнего мира, (34 ч. в год) и история Кыргызстана (с древнейших времен - до IX в.), (34 ч. в год);

7 класс. История средних веков, (34 ч. в год) и история Кыргызстана (с IX в. - до середины XVIII в.), (34 ч. в год);

8 класс. Новая история, (34 ч. в год) и история Кыргызстана (с конца XVIII в. – до конца XIX в.), (34 ч. в год);

9 класс. Новейшая история XX-XXI века, (34 ч. в год) и история Кыргызстана XX – XXI вв., (34 ч. в год);

Базисный объем учебной нагрузки по истории в старшей ступени (полной) школы (10-11 классы) составляют:

10 класс. Всемирная история: основные вехи (с древнейших времен и до утверждения капитализма в Европе), (34 ч. в год) и История Кыргызстана: основные вехи (с древнейших времен до середины XIX в.), (34 ч. в год);

11 класс. Всемирная история: основные вехи (с середины XIX в. – до наших дней), (34 ч. в год) и История Кыргызстана: основные вехи (с середины XIX в. – до наших дней), (34 ч. в год);

Рекомендуемая тематика для рассмотрения в августовских совещаниях:

«Оптимизация содержания исторического образования на основе культуролого-компетентностного подхода» (Выработка методических рекомендаций в условиях сокращения учебной нагрузки).

«Система компетенций – как средство управления качественного образования историко-обществоведческих предметов» (Методические рекомендации, дискуссии по использованию интерактивных методов обучения).

«Организация систематических работ на уроках истории по развитию мыслительной деятельности на основе культуролого-компетентностного подхода» (Рассматриваются вопросы организации урока, за планирование цели, задачи урока, оптимизация содержания учебников).

**М.К. Иманкулов,
Б.У. Козубаева.**